

PROSVEȚTA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izjava: večji dan razen nedelje in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

LETTO—YEAR XI.

Subscription \$3.00
per year
Postage paid at post office at Chicago, Illinois, under the Act of October 3, 1917, as the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of October 3, 1917.

CHICAGO, ILL., sobota, 14. decembra (Dec. 14) 1918.

Subscription \$3.00
Yearly

Uredniški in upravniki prosto: 2637 S. Lawndale av.

Office of publication:
2637 S. Lawndale ave.
Telephone: Lawndale 4635.

Published and distributed under permit (No. 146) authorized by the Act of October 3, 1917, as file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

POLITIKA NAPRAME RUSIJI NA RAZPRAVI V SENATU.

Washington, D. C. — Senator Johnson iz Kalifornije je spravil na dnevi red v senatu ameriško politiko napram Rusiji, ki je poznana sedaj pod imenom sporazum med Japonsko in Združenimi državami, nanašajoč se na intervencijo v Sibiriji, in ki je bil uveličan z ozirom na število ekspedicijskih čet.

Ta sporazum je določal, da Združene države pošljejo 7,500 mož, da tražijo potrebitine v Vla-

dijstoku, napravijo red in mir, odpre prekajsko železnicu in pomagajo češko-slovaškim četam, bojujočim se v Rusiji. Japoneci so imeli poslati določeno število eks-

pedicijskih čet.

Kmalu po dohodu ameriških vojskov v Sibiriji, je japonska vlada poslala noto v Washington, v kateri je protestirala, da je Amerika poslala 9,500 mož mesto 7,500. Poizvedbe v vojnem departmaju so dognale, da so pomoroma pri vojaških enotah šteli manj mož, kot so jih v resnici štele. To je bila navadna pomota, ki se lahko pripeti.

Japonska je nato zavzele stališče, da vselej preloma sporazuma Združenih držav ni Japonska vlada obvezna, da se drži določenega števila vojakov, kot je bilo določeno v sporazumu. Pričela je pojačevati svoje čete do neznanega števila, da lahko opravlja policijsko službo na velikem teritoriju v Sibiriji.

Zdi se, da je Japonska dala večno opreme Čeho-Slovaksom, ki je bila obliknjena iz Amerike, pa niso došla.

Ce ostanejo ameriške čete se v Sibiriji, odtoci predsednik po konferenci z zavezniškimi ministriškimi predsedniki v Parizu. Boljševiška vlada se trudi skozi več tednov, da sklene premirje z zavezniškimi, toda njeni apeli so bili ignorirani.

Gospodarska komisija, ki jo je nameraval poslati predsednik v Rusijo, je še vedno pripravljena.

Predsednik je poleti pooblastil tropskega tajnika Redfielda, da izdelal obsežen načrt za gospodarsko pomoč Rusiji. Kaj se je zgodilo z Redfieldovim načrtom, je zavito v misterij, ampak znano je, da je predsednik poveril delo kasnejši Vance McCormicku, predsedniku vojnega trgovskega odbora, ki se študira projekt.

Sliši se tudi govorica, da je Herbert Hoover prosil pred več meseci, da prevzame vstopstavljanje ruske republike, toda njegova zahteva je bila odklonjena, ker ga potrebujejo v Združenih državah.

Senator Johnson je predložil rezolucijo, ki nalaga, da državni departmaju poda jasno siko o sedanjem russkem položaju, vojni departmaju pa naznani, koliko n-

meriških čet je v Rusiji in kje so nastanjene. Rezolucija je bila odobrena odsekoma za zunanje zadave.

Senator Johnson je izjavil, da že postoji vojno stanje med sovjetsko vlado in Ameriko, ne da bi bilo formalno objavljeno. Senator Johnson je rekel, da hoče vedeti, če res vlada ni nikdar odgovorila na prošnjo ruske sovjetske vlade, da naj ponaga odvriti "sramotno brest-litovsko pogodbo."

"Ali je res, da je sovjetska vlada ponudila ameriški vladi podlago za vojaško in gospodarsko sodelovanje," je rekel senator Johnson, "in je prosila ameriško vlado, da prepreči ratifikacijo sramotne pogodbe v Brestu in da ameriška vlada ni nikdar odgovorila?"

"Ali je res, da je ruski sovjetski sprejel program, po katerem bi Amerika postala najbolj favoriziran narod z ozirom na trgovino?"

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zadnjem marcu, če so želeli in-

tervencijo in če je bila izvedljiva, je bil čas, preden so se zile inkote-

"Ali je res, da je državni pod-

tajnik, govorč za predsednika, definitivno odklonil intervencijo v zad

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narodna: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri meseca; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.15 za tri meseca.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

25

Datum v oklepjanju n. pr. (Dec. 31-15) poleg valoga imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevnem potekom narodna. Posovite je pravljeno, da se vam ne ustavi list.

SOCIALNO ZAVAROVANJE DEL REKONŠTRUKTIVNEGA DELA.

Odkar je podpisano premirje, ki je porok, da pride mir, se slišijo vedno pogosteje glasovi, da je treba pričeti z rekonštruktivnim delom, ki ga tolmačijo na različne načine.

Delavci razumejo pod rekonštruktivnim delom nekaj drugega kot na pr. trgovci, industrijali in poljedelci, čeprav se včasi v nekaterih točkah dotikajo njih interesi. Če se nekaj zdi zelo važno poljedelcem, industrijalcem in trgovcem, uvažujejo delavci ta nekaj šele na drugem ali tretjem mestu, kajti interesi so različni.

Delavci smatrajo, da spada socialno zavarovanje med najvažnejše probleme, ki ga je treba rešiti po vojni, ker ni važno le za delavce same, ampak tudi za državo kot celoto.

Socialno zavarovanje je v Ameriki še v povojih. Nekatere države so do sedaj sprejele takozvani odškodninski zakon, po katerem dobe delavci odškodnino za njih poškodbe, dobljene na delu, v slučaju smrti pa svoji ponosrečnega delavca, ki so odvisni od njegovega zasluga. Ta zakon ni v vseh državah enak. V nekaterih državah je uvedeno državno zavarovanje, ki je najboljši zavarovalni sistem, v drugih državah so pa delavci zavarovani pri zavarovalnih družbah. Ta zavarovalni sistem ni priporočljiv, kar dokazujejo zadnja razkritja o nekem zdravniku v Chicagu, ki je bil v službi mrljškega oglednika, obenem je pa nastopal kot ekspertna priča za zavarovalne družbe proti zahtevam vдов smrtno ponesrečenih delavcev.

Najboljši zavarovalni sistem, ki je obenem tudi najcenejši, so do sedaj uvedle Združene države za vojake in mornarje. Ta sistem se da razširiti tudi na delavce, če kongres sprejme potrebne postave, ki dajo vladu pravico, da izdela vse detajle za zavarovanje delavcev proti poškodbam in jih izvede.

Dokler bodo posamezne države izdelovale postave za zavarovanje delavcev proti poškodbam, ne bomo imeli enotnega zavarovalnega sistema, ki je prva podlaga pravilni rešitvi tega problema.

K socialnemu zavarovanju ne spada le zavarovanje proti poškodbam, ampak pod socialnim zavarovanjem razumemo tudi zavarovanje proti boleznim in oskrba za starost, ki sta ravnotako važni za blagostan delavcev in državo samo.

Dr. Hastings je navedel na kongresu higijenikov številke, ki pokazujejo, koliko nabornikov ni bilo telesno sposobnih za vojaško službo. Njegove številke govore glasen opomin, da je treba izvesti socialno zavarovanje, če hočemo, da se te številke izdatno znižajo, kajti če delavec težko izhaja, ko dela, kako naj skrbi za svoje zdravje, ko zbuli in mu je vir njegovih dohodkov odrezan.

Podpore, ki jih izplačujejo razne bratske podporne organizacije svojim bolnim članom, so le kaplja na razbeljeni kamen. Nekatere take organizacije izključujejo po cele delavske stroke od zavarovanja, druge imajo zopet tako visoko lestvico, da se delavci iz gmotnih ozirov ne morejo zavarovati pri njih. Prav malo teh organizacij prizna načelo enakega vplačevanja doneskov za zavarovanje proti boleznim.

Pri teh organizacijah nosi delavec vse troške zavarovanja, kar seveda ni pravično. Če delavec dela, ima od njegovega dela dobiček tudi podjetnik, je torej pravično, da tudi on prispeva k zavarovalnim troškom proti boleznim, ravnotako kot mora plačati zavarovane troške proti poškodbam v državah, v katerih je bil sprejet odškodninski zakon. Če mora podjetnik plačevati zavarovalne troške, se pobriga, da so v njegovi tovarni izvedene varnostne in higijenične naprave, kar znižuje nevarnost, da delavci poštečijo ali pa postanejo žrtve strokovne bolezni, ki jih

napravijo za delo nesposobne in jim izkopljajo prerani grob.

V sedanji vojni so merodajni faktorji povdarjali večkrat, da je izid vojne odvisen od človeške fizične moći in da bo uspeh vojne na tisti strani, ki ima največjo rezervo človeške fizične moći. To pomeni, da zmaga tista stranka, ki ima za vojaško službo največ sposobnih mož, doma pa hajvečje število zdravih delavcev, ki producirajo vojne potrebščine. Izid vojne potrdi, da je bila ta trditev pravilna, kajti poraz za avtokracijo centralnih evropskih sil je prišel preje, kot ga je pričakovalo mnogo ljudi. Ta dokaz uči, da je dolžnost države, da skrbi s potrebnimi socialnimi zakoni za ohranitev delavske fizične moći.

Ravnotako je potrebno tudi starostno zavarovanje. Razni okrajni in državni dobrotvorni zavodi govore, da mnogo ljudi nima na starost potrebnih sredstev za življenje, dasiravno so mogoče delati skozi trideset ali še več let. Taki ljudje so prisiljeni na starla leta prosiši miloščino pri ljudeh ali pa za sprejem v dobrodelni zavod. Oboje je poniževalno za človeka, ki je dal vse svoje moći delu in tako pripomogel k pomnoženju narodnega bogastva, kajti dobrodelni zavodi tudi niso drugega kot navadna miloščina.

Pravilna rešitev vprašanja, kam s starimi ljudimi, je starostno zavarovanje. To resnico so spoznale že nekatere dežele in Avstralija je med tistimi deželami, ki je še pred izbruhom svetovne vojne uvedla najboljši sistem starostnega zavarovanja.

Združene države lastujejo eno četrtino vsega narodnega bogastva na svetu. In če je bilo mogoče izvesti socialno zavarovanje v Avstraliji v taki meri, da lahko služi drugim državam za zgled, tedaj je doprinešen dokaz, da se lahko v Združenih državah izvede še popolnejše socialno zavarovanje.

Z. — rali in namestili italijanske, kjer pa Italijanov ni bilo, so jih uvedli iz drugih krajev. Zakoniti predstavniki Narodnega Veča S. H. S. so bili s silo vrženi iz njih uradov. V številnih sluačjih so italijanski poveljniki brez pooblastila razširili svojo satrapijo tudi na take krale, ki niso okupirani po njih četah in kamor ne bi njih čete absolutno smeje iti.

V Gorici, ki je čisto jugoslovenska, prestopek italijansko pašovanje vse meje ter je povzročilo skrajno ogrenost prebivalstva. Pri proslavi zavezniške zmage in jugoslovenskega osvobojenja se je vsa Gorica okitila z zavezniškimi ter slovenskimi, hrvaškimi in srbskimi zastavami. Italijanski poveljnik je dal svojim vojakom nalog, naj povsod strgajo slovenske, hrvaške in srbske zastave, posebno pa jim je še nukasal, da morajo te zastave pomestiti v blaže. Vojaki so ta ukaz do pičice izpolnili, valjali zastave po blatu in jih gazili z nogami. Razburjeno v narodu je prekipevalo in je prišlo do teških spopadov. Italijani pa so medtem izdali po vseh okupiranih jugoslovenskih krajinah analog, DA SE NE SME POD ZAGROZITIJO SMRTNE KAZNI RAZOBESITI NI ENA OD NASHIH TREH ZASTAV.

Da prepredijo izraz narodne volje in ojačitev jugoslovenske vojske, so Italijani odredili, da se imajo v jugoslovenski vojski, čeprav so prisegli zvestobo provizorni vladi in zavezniški stvari. INTERNIRATI KOT VOJNI UJETNIKI ISTO JE ODREDJENO ZA VSE MOŠKO PREVALSTVO OD 24. do 45. LETA. Narodno Veče je poslalo, da protestira proti temu nezaslikanemu činu nasilja, k italijanskemu guvernerju svojega posebnega odposlanca, toda predzni Italijan, ne samo, da ni poslušal odposlanca, temveč ga je dal zapreti kot vojnega ujetnika. ITALIJANSKE OBLASTI JAVNO PROGLAŠAJO, DA JE TREBA Z JUGOSLOVANI POSTOPATI KOT Z NAJHUŠIMI SOVRAŽNIKI.

Naredno Veče, ki ima za vse svoje obtožbe nepotrebne dokaze, opozarja zavezniške na težke posledice, ki morajo neobhodno načiniti vsled takega italijanskega postopanja.

VAŽNE KONFERENCE JUGOSLOVANSKIH PREDSTAVNIKOV V ŽENEVI.

(Jug. Čas. Urad, Washington, D. C.)

(Izvirno poročilo.)

Ženeva 12. novembra. — Te dni so se vrstile tukaj v Ženevi konference velevažnega pomena. Jugoslovenski predstavniki, ki se imajo sedaj v inozemstvu, so imeli sprejeti zaključke, ki so bili neobhodno potrebni vsled razvijanja dogodkov.

Konference so se pričele v sredo zjutraj, trajale pa so do sobote popoldne (od 6. do 9. t. m.); vrstile so se v dvorani hotela "National", prisotni pa so bili:

Zastopnik srbske vlade: Nikola Pašić, ministrski predsednik, in zunanjji minister.

Zastopniki srbskih opozicionalnih strank: L. Drašković, vodja samostojne radikalne stranke; dr. V. Marinković, bivši poljedelski minister, vodja napredne stranke; L. Trifković, bivši ministrski predsednik, vodja radikalnih dissidentov.

Zastopniki Narodnega Veča S. H. S. v Zagrebu: dr. Anton Korosec, predsednik Narodnega Veča S. H. S.; dr. Melko Čingrija, nar. poslanec in član Nar. Veče; dr. Gregor Žerjav, časnikar.

Zastopniki Jugoslovenskega Odbora v Londonu: dr. Ante Trumbić, predsednik Jug. Odbora, dr. Gustav Grigorin, Jovan Banjanin in dr. Nikola Stojanović, vsi člani Jug. Odbora.

Pod pritiskom dogodka in pred težko odgovornostjo pred narodom je konečno zrušena vsaka opozicija ter je konečno došlo potom trenutnega sodelovanja vseh demokratskih elementov našega trossimnega naroda do zaključkov, ki morejo, dasiravno niso idealni izraz nardinega razpoloženja, včelo pomagati današnjim narodnim potrebam v inozemstvu.

GLAVNI ZAKLJUČEK KONFERENCE.

Konference je z navdušenjem ugotovila, da je narodno združenje Slovencev, Hrvatov in Srbov

že gotovo dejstvo. To narodno delo, največje v v zgodovini našega naroda, posvečen je — ob enodrušen sporazumu — z ustanovitvijo skupne vlade, katere izključna naloga bo, voditi narodno politiko in akcijo napravno inozemstvu.

Vlada kraljevine Srbija in Narodno Veče v Zagrebu bo še nadalje izvrševala vsaka v svojem delokrogu, svojo pravno in teritorialno oblast ter bo opravljalo tekoče posle, dokler ne bo ustanovljena skupna odredila definitični ustroj nove edinstvene države, ki bo zamenil sedanje javno stanje.

Člani nove skupne vlade so: Ljuba Davidović, bivši ministar;

Dr. Mihajlo Gavrilović, pooblaščen minister v inozemstvu;

Dr. Dragoljub Pavlović, profesor na belgrajskem vsebinskem;

Dr. Melko Čingrija, poslanec in advokat v Dubrovniku;

Dr. Dušan Vasiljević, poslanec in advokat v Mostaru;

Dr. Janko Breje, član Slovenskega sveta v Ljubljani.

Novo ministrstvo se ima takoj estavati v Parizu, da prične z delovanjem.

Ob zaključku konferenc je bila izdana sledenča

DEKLARACIJA.

S pomočjo skupnih naporov zavezniških narodov in Zdr. Države Severne Amerike, s pomočjo borbe naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov so bile tako na bojnu polj, kakor tudi na morje prema vse nasilne zaprake njegovega združenja. Predstavniki vlade kraljevine Srbije in političnih skupin v skupščini, predstavniki viadje kraljevine Srbije in političnih skupin v skupščini, predstavniki Narodnega Veča v Zagrebu, predstavniki Jugoslovenskega Odobra v Londonu, zbrani v Ženevi, gradu svobode, so srečni, da morejo enodrušno, svečano in pred celim svetom konstatirati svoje združenje v državi Srbov, Hrvatov in Slovencev. Naredno Veče, ki ima za vse svoje obtožbe nepotrebne dokaze, opozarja zavezniške na težke posledice, ki morajo neobhodno načiniti vsled takega italijanskega postopanja.

Z današnjim dnem in s tem aktom se pojavlja nova država in se predstavlja kot ena nedeljiva država celota in član društva svobodnih narodov. Ni več mej, ki so nas razdvojevale.

V vseh zunanjih manifestacijah pravice, moči in volje bo predstavljalo državno zajedništvo skupnega ministrstva Srbov, Hrvatov in Slovencev preko rednih organov, ki so bili istočasno s tem aktom upostavljeni in v duhu tega akta. Sestava te vlade je objavljena. Naknadno se bo objavil obveznejši delokrog njegovega delovanja, ker so s pomočjo mednarodnega priznanja vseh nacionalnih faktorjev in organov, potom konstituirane enodrušnosti v očiglednih njihovih ciljev in metod delovanja uravnanim pota, na katerih se bodo vrtili javni, splošni, skupni posli nove države.

Vlada kraljevine Srbije in Narodno Veče v Zagrebu bosta še nadalje opravljala svoje posle, vsak v svojem delokrogu, v notranjem pravju in teritorialnem, na redovit način, karkoršenje kje postoji, dokler ne bo velika skupščina združenih. Srbov, Hrvatov in Slovencev, izbrana potom splošno, enakega, neposrednega in tanjega glavovanja vseh državljanov, predpisala potom ustave definitivni ustroj države. Ta ustava bo osnova celemu državnemu življenju, izvor in konec vseh oblasti in pravice ter se bo po njej, v demokratskem duhu, uredilo vse državno življenje.

Državne meje napram sosednjim državam se bodo potegnilo po načelu narodnosti in pravice samoodrejevanja vsakega naroda. V nezljomljivem zaupanju našega naroda v svoje pravice, v principih pravice, proklamiranih od naših zaveznikov in sprejetih od celičega prosvitljenega sveta — leži jamstvo za to.

SRBI! HRVATI IN SLOVENCI!

— Naše večne sanje so dejstvo. Mi smo združenjeni v svobodi. Slavimo te velike dni naj večje narodne sreče in radosti ter obdržimo red. Brez reda ni močne države. Same močne države more ob času zagotoviti blagostanje državljanov in izpolniti svoje socialne dolžnosti in svojo misijo,

skrbec za splošni razvoj družbe, za zaščito slabih, za družine trpečih in invalidov.

Spoštujmo spomin vseh borcev, ki so padli za uresničenje našega narodnega in ljudskega idealja. Poklonimo se vsi s spoštovanjem pred zgodovinskimi prizadevanji naše vojske in prenesimo na boجوče rodove naša dušila hvaličnosti, katera gojimo za plemenite naše rodne Entente, s katerimi smo izvoljevali zmago.

JUGOSLOVANI!

Naj večno živi v časti in slavi naša lepa, draga, mlada domovina!

Zeneva, dne 9. novembra 1918.

Predsednik Narodnega Veda v Zagrebu: Dr. Anton Korošec.

Predsednik Ju. Odbora v Loudonu: Dr. Ante Trumbić.

Dr. Melko Čingrija, član Nar. Večer.

Dr. Gregor Žerjav, časnikar.

Člani Jug. Odbora:

Jovan Banjanin, nar. poslanec.

Dr. Gustav Gregorin, poslanec.

Dr. Nikola Stojanović, poslanec.

Predsednik ministrstva in zun. min.: Nikola P. Pašić.

Predstavniki sporazumnih skupin v skupščini:

M. Trifković, biv. min. predsed. in nar. poslanec.

M. Drašković, narodni poslanec.

Dr. V. Marinković, nar. posla-

nce.

Dopisi.

Springfield, Ill. — Opozarjam vse tiste, ki misljijo še ostati člani socialističnega kluba, da se udeleže seje dne 22. decembra ob 2. pooldine v prostorih Leopolda Zeberja na So. 15th St. Treba bo, da se pogovorimo glede našega bodočega dela in organizacije. Mnogo je še treba pojasnjevanja in razpravljanja in to se naredi najlepše na seji. Naša naselbina je že tako izmed vseh večjih slovenskih naselbin zelo zanemarjena v politično organizacijskem gibanju. Če hočemo temu odpomoći, je treba v prvi vrsti večjega zanimanja članstva za udeleževanje sej in zasedovati vse dogode, ki se nastopajo.

Opozarjam tukajšnje ljubitelje petja, da naše pevsko društvo potrebuje več pevskih moči. Vaje se bodo vrilate vsak torek ob 8. zvezčer v Arion Hall ali klubovih prostorih. Rojaki, ki imate veselje do petja, prihajajte k vajam.

Tu je za vedno zaspala mlada rojakinja Barbara Žirceel, stara 20 let. Tu zapušča starše tri sestre in tri brata.

Frank Besjak.

St. Louis, Mo. — Še vedno trajajoča epidemija influenze je ovira organizacijsko gibanje. Lokalno organizacijo SRZ smo ustanovili že meseca julija, toda obdržavali smo vsega skupaj okoli tri seje. Napredek organizacij pa je onemogočen, ako ne obdržujejo sej in teh tu vsled epidemije isto imeli. Zadnja naša seja se je vrnila dne 24. novembra. Članstvo se je že udeležilo polnoštevilno, pa tudi nekaj novih je pristopilo. Ako bi ljudje nekoliko več čitali in več mislili, terko bi imeli vsaj nekoliko ljubezenskega čuta do ljudstva v domovini, tedaj bi pristopili vse do zadnjega v to organizacijo. Žal, da je še vedno precej takih, ki jim je Avstrija "domovina" in kajzer in avstrijski Karl najlepša idealna. Če bi kdo mogel iznajti zdravilo, ki bi pomagalo človeku k veselju do čitanja in do razmisljenja o vsem, kar se čita, potem bi bilo kmalu vse drugače na svetu. Neko-dno pri takih željah je to, da so neizvedljive.

Seja se je dobro zavrnila, članstvo je vpliačalo mesečne prispevke in ker se tudi zavedajo, da ima ekskluzivno SRZ velike izdatke, so nakoletali še sveto \$16.05. Do nje je pripomogel v prvi vrsti Ignac Trošč, ki je sam daroval \$10.00. Sklep seje je bil to sveto takoj odposlati gl. tajniku SRZ. Prečitana je bila tudi peticija, katero je članstvo sprejelo ter šlo na delo za nabiranje podpisov. Koliko je bilo nabranih, ne morem poročati, ker sem moral vsled bolezni vso stvar izročiti v roke drugim.

Frank Zvanut.

Rib Lake, Wis. — V tukajšnji naselbini slovenskih farmerjev je 10. t. m. umrl Frank Jerman, star 18 let. Pobrala ga je influenze, iz katere se je izčimila pljučnica. Rabil se je v Calumet, Mich., in tukaj zapušča starše in milajočo sestro, dve sestri v Chicagu in dve v Evelethu, Minn., v armadi na Francoskem pa brata.

Frank Zvanut.

Ely, Minn. — Na seji krajevne organizacije SRZ na Elyju se je sčlenilo prideti s kampanjo pobiranja prostovoljnega prispevkov v fond \$1000 dolarjev v prid propagandne Slov. rep. Združenja, ki

se bori za osvoboditev Jugoslovij. Dva najstnja članov se je zavzele pobirati prispevke okoli rojakov. Vsakdo, kdo bo prispeval v ta fond, se ga bo vpisalo v posebno knjigo, ki se jo bo hraniло v našem arhivu. Imena darovalcem pa bodo dokazovala našo pozrtvalnost za poznejše čase, ko bodo zgodovinarji pisali o zadržanju ameriških Slovencev v tej vojni.

Imena nabiralcev v ta fond so: Mrs. Frances Pucelj, John Teran, John Skubitz, Frank Povhe, Geo. Plškar, Jacob Kunstelj, Matt Polajnar, Louis Bučar, John Judnič, Mike Sveti, Jacob Varoga in Fr. Martinjak. Upamo, da nam bodo rojaki šli v tem oziru na roko in darovali po svojih močeh v ta fond, da ga čim preje nabremo. Rejaki, ako v resnicu hočete, da se osvobodi Slovence v domovini, da se prepriči nakane italijanskih imperialistov in da se ustanovi demokratična federacija jugoslovenskih narodov v republikanski formi države, tedaj je potreba, da tudi kaj žrtvujete za te namene in cilje.

Frank Martinjak.

Pleasant Valley, Pa. — Neprilik, ki nam jih je prizadela influenze, še sedaj nismo pozabili, dasiravno je glavna sila te epidemije, ki odjadrala iz teh krajev. Skoraj se ne dobi človeka, da bi ga nepriznana seniorita ne objela s svojimi okuženimi rokami in mu skazila zdravje za nekaj dni ali tednov, nekatere pa je spravila v grob. Izmed tukajšnjih Slovencev ni zahtevala žrtev, pač pa je poobrale nekaj članov drugih narodnosti. V bližnjem naseljini Delmont ji je podigel rojak Frank Kadunc, star okoli 30 let, doma iz Zgornjega Tuhinja pri Kamniku na Gorenjskem. V domovini začuha starše in pet bratov, če so se živi. V Ameriki nimata sorodnikov. Pokopan je bil dne 1. decembra v Exportu, Pa. Pokonjik je bil mirnega značaja ter tako delaven na društvem in politično organizacijskem gibanju. Če hočemo temu odpomoći, je treba v prvi vrsti večjega zanimanja članstva za udeleževanje sej in zasedovati vse dogode, ki se nastopajo.

Opozarjam tukajšnje ljubitelje petja, da naše pevsko društvo potrebuje več pevskih moči. Vaje se bodo vrilate vsak torek ob 8. zvezčer v Arion Hall ali klubovih prostorih. Rojaki, ki imate veselje do petja, prihajajte k vajam.

Tu je za vedno zaspala mlada rojakinja Barbara Žirceel, stara 20 let. Tu zapušča starše tri sestre in tri brata.

Frank Besjak.

St. Louis, Mo. — Še vedno trajajoča epidemija influenze je ovira organizacijsko gibanje. Lokalno organizacijo SRZ smo ustanovili že meseca julija, toda obdržavali smo vsega skupaj okoli tri seje. Napredek organizacij pa je onemogočen, ako ne obdržujejo sej in teh tu vsled epidemije isto imeli. Zadnja naša seja se je vrnila dne 24. novembra. Članstvo se je že udeležilo polnoštevilno, pa tudi nekaj novih je pristopilo. Ako bi ljudje nekoliko več čitali in več mislili, terko bi imeli vsaj nekoliko ljubezenskega čuta do ljudstva v domovini, tedaj bi pristopili vse do zadnjega v to organizacijo. Žal, da je še vedno precej takih, ki jim je Avstrija "domovina" in kajzer in avstrijski Karl najlepša idealna. Če bi kdo mogel iznajti zdravilo, ki bi pomagalo človeku k veselju do čitanja in do razmisljenja o vsem, kar se čita, potem bi bilo kmalu vse drugače na svetu. Neko-dno pri takih željah je to, da so neizvedljive.

Seja se je dobro zavrnila, članstvo je vpliačalo mesečne prispevke in ker se tudi zavedajo, da ima ekskluzivno SRZ velike izdatke, so nakoletali še sveto \$16.05. Do nje je pripomogel v prvi vrsti Ignac Trošč, ki je sam daroval \$10.00. Sklep seje je bil to sveto takoj odposlati gl. tajniku SRZ. Prečitana je bila tudi peticija, katero je članstvo sprejelo ter šlo na delo za nabiranje podpisov. Koliko je bilo nabranih, ne morem poročati, ker sem moral vsled bolezni vso stvar izročiti v roke drugim.

Frank Zvanut.

Rib Lake, Wis. — V tukajšnji naselbini slovenskih farmerjev je 10. t. m. umrl Frank Jerman, star 18 let. Pobrala ga je influenze, iz katere se je izčimila pljučnica. Rabil se je v Calumet, Mich., in tukaj zapušča starše in milajočo sestro, dve sestri v Chicagu in dve v Evelethu, Minn., v armadi na Francoskem pa brata.

Frank Zvanut.

Boljši banke si na svetu kot je stric Samova zakladnica. Bankir vam jazdi s svojo "postenostijo", stric Sam vam pa garantiira s vsemi Zdraviličnimi državami. Ako imate kaj prihrankov, naložite jih v vojnovarovalno znamko.

Frank Zvanut.

Ely, Minn. — Na seji krajevne organizacije SRZ na Elyju se je sčlenilo prideti s kampanjo pobiranja prostovoljnega prispevkov v fond \$1000 dolarjev v prid propagandne Slov. rep. Združenja, ki

Razno iz žirozemstva.

PROBLEM VOJNE ODŠKODNINI — KDO BO PLAČAL?

Pariz, 13. decembra. — Zaveznički so menda edini, da morajo centralne države plačati vojno odškodnino, toda veliko vprašanje je, kdo bo plačal. Med zaveznički prevladuje strogo mnenje, da prijateljski narodi v centralnih državah kot so na primer Čehoslovaki in Poljaki, morajo biti izvzeti od odškodnine; čehoslovaki voditelji so celo izjavili, da ne plačajo beliča, kar gre na račun stare Avstrije in vrhutega isčejo posojilo pri zavezničkih.

Vaši sistemi prisilne vojske službe v centralnih državah se je moral vsak sposoben moški hote ali nehoti boriti proti zavezničkom, toda načelo, ki je povsem pravico, mora obvezljati, da tisti, ki so bili prisiljeni zadeti orožje na rame, ne morejo biti prisiljeni, da plačajo za grehe prejšnje nemške in avstro-ogrsko vlade. Na ta način bi bile izvzete od vojne odškodnine slednje dežele: Alzacija-Lorenza, Šlezvig-Holštajn, Čehoslovaki, Jugoslavija, Rumunija na Sedmograškem, Małorussia v Galiji, Italijani v Avstriji in neturški narodi pod turško vlado.

To pomeni, da je izveta skoraj ena tretjina vsega prebivalstva v centralnih državah, med tistimi pa, ki morajo plačati odškodnino, je brez malega vsa Nemčija. Nemška Avstrija, Ogrska, Bolgarska in Turki.

Seveda bo na ta način veliko manj odškodnine, kakor pa če bi plačali vse prebivalci centralnih držav. Gotovi krogi so začeli argumentirati proti izvzetju navedenih prijateljnih narodnosti. Italijani na primer pravijo, da so se ravno Jugoslavani najljutjejo bojevali proti njim in da bi morali tudi oni plačati Italiji vojne stroške.

Na drugi strani so pa zopet argumenti in dokazi, da so tudi v Nemčiji, Nemški Avstriji, na Ogrskem, Bolgarskem in v Turčiji gotovi sloji, ki so morali na bojišče proti svoji volji. Vzemimo na primer: radikalne socialiste, katere so morali takoreč včetve z vrvjo okrog vrata na bojišče.

Ravno tako pa so zopet elementi v izvethih narodnosti, ki so se prostovoljno vojskovali proti zavezničkom. Poljaki so na primer imeli legije prostovoljev v nemški in ruski armadi. Dalje so nemške manjšine med vsemi izvzetimi narodnostmi. Nemci so v Alzacji, na Češkem, v Jugoslaviji in Madžari so na Sedmograškem i. t. d. Ali so tudi oni izvzeti ali največja za njih posebna klobasa?

To so vprašanja, ki so poročila navidevno nerazvozljivo problem. Čim bolj jih bodo vse poskrbeli začasne izkoristke, ki so vse bolj vredne, vendar pa ne ustrezajo vseim.

Na drugi strani so pa zopet elementi v izvethih narodnosti, ki so se prostovoljno vojskovali proti zavezničkom. Poljaki so na primer imeli legije prostovoljev v nemški in ruski armadi. Dalje so nemške manjšine med vsemi izvzetimi narodnostmi. Nemci so v Alzacji, na Češkem, v Jugoslaviji in Madžari so na Sedmograškem i. t. d. Ali so tudi oni izvzeti ali največja za njih posebna klobasa?

Dalje je rešilo Caurjeva, da je Nemčija prav odpriala krivljeno postavno razliko med zakonskimi in nezakonskimi otroci in vzelje je nezakonske materje pod zaščito. Vojna je naredila strašne socialne rane in med temi je milijonsko število nezakonskih mater, za katere se mora zavzetih.

Ravno tako pa so zopet elementi v izvethih narodnosti, ki so se prostovoljno vojskovali proti zavezničkom. Poljaki so na primer imeli legije prostovoljev v nemški in ruski armadi. Dalje so nemške manjšine med vsemi izvzetimi narodnostmi. Nemci so v Alzacji, na Češkem, v Jugoslaviji in Madžari so na Sedmograškem i. t. d. Ali so tudi oni izvzeti ali največja za njih posebna klobasa?

To so vprašanja, ki so strinjali z njenimi idejami, podpiraj trgovce, ki oglašajo v Prosveti. — V zalогi imam vse za vaškdanje potrebščine.

Jeklarski kralj veleizdajalec.

Amsterdam, 13. dec. — V Nemčiji je zaprt August Tyssen, posesnik bogatih rudnikov v Jeklarskih tovarih in v njih vred so prišli pod ključ mnogi drugi kapitalisti, katere dolži sedanja revolucionarna vlada, da so spelirali na zavezničke, da naj zasedejo vse industrijalne nemške kraje in u nihajoči vred socializmu.

Na drugi strani so pa zopet elementi v izvethih narodnosti, ki so se prostovoljno vojskovali proti zavezničkom. Poljaki so na primer imeli legije prostovoljev v nemški in ruski armadi. Dalje so nemške manjšine med vsemi izvzetimi narodnostmi. Nemci so v Alzacji, na Češkem, v Jugoslaviji in Madžari so na Sedmograškem i. t. d. Ali so tudi oni izvzeti ali največja za njih posebna klobasa?

Na drugi strani so pa zopet elementi v izvethih narodnosti, ki so se prostovoljno vojskovali proti zavezničkom. Poljaki so na primer imeli legije prostovoljev v nemški in ruski armadi. Dalje so nemške manjšine med vsemi izvzetimi narodnostmi. Nemci so v Alzacji, na Češkem, v Jugoslaviji in Madžari so na Sedmograškem i. t. d. Ali so tudi oni izvzeti ali največja za njih posebna klobasa?

Na drugi strani so pa zopet elementi v izvethih narodnosti, ki so se prostovoljno vojskovali proti zavezničkom. Poljaki so na primer imeli legije prostovoljev v nemški in ruski armadi. Dalje so nemške manjšine med vsemi izvzetimi narodnostmi. Nemci so v Alzacji, na Češkem, v Jugoslaviji in Madžari so na Sedmograškem i. t. d. Ali so tudi oni izvzeti ali največja za njih posebna klobasa?

Na drugi strani so pa zopet elementi v izvethih narodnosti, ki so se prostovoljno vojskovali proti zavezničkom. Poljaki so na primer imeli legije prostovoljev v nemški in ruski armadi. Dalje so nemške manjšine med vsemi izvzetimi narodnostmi. Nemci so v Alzacji, na Češkem, v Jugoslaviji in Madžari so na Sedmograškem i. t. d. Ali so tudi oni izvzeti ali največja za njih posebna klobasa?

Na drugi strani so pa zopet elementi v izvethih narodnosti, ki so se prostovoljno vojskovali proti zavezničkom. Poljaki so na primer imeli legije prostovoljev v nemški in ruski armadi. Dalje so nemške manjšine med vsemi izvzetimi narodnostmi. Nemci so v Alzacji, na Češkem, v Jugoslaviji in Madžari so na Sedmograškem i. t. d. Ali so tudi oni izvzeti ali največja za njih posebna klobasa?

Na drugi str

Z ognjem in mečem.

ZGODOVINSKI ROMAN.

Poletki spisal Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Nadaljevanja.)

Skretuski je sklepal iz tega, da je kozaska vojska močno utrjena. Gorie! Ni mu bilo znano, da je med tem Hmelnicki "z mnogimi očmi svojega una predse gledajoč" na vse načine poskušal, da pridobi dragonce Balabana na svojo stran.

V pondeljek se je bitka ob svitu zopet pričela. Skretuski jo je gledal, kakor prvikrat s ameljajočim, veselim oblijem. Znovič so kraljevi polki izstopali pred okop; to pot pa niso napadali, marveč so samo branili sovražniku. Stepa se je razmočila ne samo na površju, kakor prvega dne, marveč tudi v globino. Težka konjenica se skoro ni mogla geniti; zato so jo lahko zmagovali lahni praporji zaporožki in tatarski. Smej polagoma izgine v ustnic gospoda Skretuskega. Pod poljskim okopom je naval napadnikov pokril popoloma ozki pas kraljevih praporov. Zdeleno se je, da se ta veriga vsak hip raztrga; potem nastopi napad načrtnost na okope. Gospod Skretuski ni videl niti polovico one srčnosti, one bojažljivosti, s kakršno so se poljski polki boriли prvi dan. Branili so se hrabro tudi danes; niso pa napadali prvi, niso razbijali v prah kuren, niso pometali pred seboj borišča kakor pišč. Ker so bila tla premočena skozi in skozi, bilo je nemogoče vsako gibanje; težka konfija je stala, kakor pribita na mestu. Njena moč je bila v tem, da se je mogla svobodno gibati, a sedaj je moralis stati na mestu, kakor začarana. Hmelnicki pa je vodil neprestano nove polke v boj. Bil je sam povsod. Vsak kuren je tiral posebej v napad in umikal se šele pred sabljami neprijatelja. Njegova gorečnost je prevzela tudi Zaporozje; četudi so številno padali pod udarci, hiteli so vendar radi pod okop, kričeči in tuleč. Zaletavali so se ob zid zelenih prsi, ob ostrino suhič ter razbiti in zredčeni se vračali zopet v naskok. Pod tem naporom so praporji poljski jeli omahovati, semterje celo umikati se, kakor borilec, vjet v zelenje nasprotnike roke, ki že oslabuje, pa se znočič hoče zviti in dvigniti.

Pred poldnevom so bile skoro vse zaporožke moči v ognju in bitki. Borba je bila tako ljuta med obema bojnima krdejoma, da se je na sredi nakopičil nov okop — trupel konjskih in človeških.

V kozaske okope so se vračale vsak hip tolpe bojevnikov, ranjenih, krvavih, pokritih z blatom, zasopljenih, padajočih utrujenosti. Ž njih lice se je žaril bojni plamen — in gotovost zmage. Medle so klicali "na pogibelj!" Zaloga, ki je stala še v taboru, sihila je v boju.

Gospod Skretuskemu se čelo zmrači. Poljski praporji so se jeli umikati nazaj v okope. Niso mogli vstrajati dalje; — njih umikanje je kazalo, da se jim mudi. Pri pogledu na to je nad dvajset tisoč ust radostno zakričalo. Besnost napada se je podvojila. Zaporozje so se zaletavali na vrat se menov: Potockih, ki so zaslanjali vrnitve.

Topovi in toča puškinih krogel jih je vrgla nazaj. Bitka je za irenotek ponehala. V poljskem taboru se je razlegal odmev parlamentarne (dogovorne) trombe.

Hmelnicki se ni več brigal za premirje. Dvanajst polkov je atopilo s konj, da skupno s pehoto in Tatarji napadejo okop.

Krečovski s tremi tisoči peščev ima jim priti v odločilnem trenutku na pomoč. Vsi kotli, bobni, litaure, obroči in trombe so se odzvale naenkrat ter ogluševali krik in strel iz pušk.

Gospod Skretuski je trepetajoč zrl na mnogo brojno zaporožko pehoto, ki je hiteko k poljskemu nasipu in ga obkoljevala v čedalje teanejšem krougu. Gost belkast dim se je valil k njej iz okopov, kakor bi velikanske prsi hotele odpnihiti te kobilice, pritiskajoče jih od vseh strani. Topove krogle so delale med njimi dolge vrzeli, strelji pušk oglašali so se čedalje hitrejše. Groni ni prenehal niti za trenotek; — mravljičje je mrgolelo pred očmi; na nekaterih mestih se je krtevito zvijalo, kakor velikanski ranjen gad, pa šlo je naprej. Že so doleteli, že so pod okopom! Topovi jim več ne morejo škodovati. Gospod Skretuski zatisne trepalnice.

Sedaj so vprašanja, hitrejša kakor blisk, preletavala mu glavo. Ko odpre oči, hoče pogledati, ali še stoji poljski prapor na okopih? Ugleda jih, ali ne? Hrup je čedalje večji; prav nenavaden hrup. Moralo se je nekaj pripetiti. Iz taboriščega središča se glasi krik. Kaj je? Kaj se je pripetilo?

"Vsegamogočni Bog!"

Ta krik je šel iz ust gospoda Skretuskega, ko odpre oči in zagleda na okopu mesto zlate kraljeve zastave rdečkasto z nadangeljem.

Kozaki so vzeli tabor.

Na večer šele izvje namestnik po Zaharu, kakor se je izvršil naskok. Tuhan-bej ni zaman imenoval Hmelnickega gada; v najbesnejši borbi so res po njem pregorjeni Balabanovi dragonci prestopili h Kozakom; mahnivši sedaj od zadaj po svojih, pomagali so naskakovalem, da so jih premagali.

Na večer je videl namestnik jetnike; bil je navzoč pri smrti mladega Potockega, kateremu je pšča prehodila grlo. Le nekaj ur je še živel po bitki ter umrl v rokah Štefana Čarnickega. "Povejte očetu," zaščepče v poslednjem trenutku mladi plemeč; "povejte očetu, da sem ... kakor vitez ... ni mogel več vsega izgovoriti. Njegova duša se je ločila od telesa ter zletela k nebesom. Skretuski se je dolgo spominjal njegovega bledega lica, modrih oči, dvignjenih kvičko ob smrtni ur. Gospod Čarnicki je obljudil nad otrplim truplom, če mu Bog je da pridobiti kdaj svobodo, da s potoki krvji umije to sramoto pobitja in mahuje prijatljevo smrt. Niti ena solza ni kanila po njegovem resnem licu; zakaj bil je vitez kakor

želeso, ki se je že proslavil z mnogimi junakimi čini, katerega nobena nesreča ni potiščila. Tudi sedaj je prvi točil Skretuskega, ki je grozno trpel radi poraza in sramote poljske ljudovlade. "Poljska ljudovlada ni le to sramoto prenesla," je dejal gospod Čarnicki, "ona ima v sebi nestripljivo moč. Dosej je še ni zmagala nobena sila, ne zlonjijo je tudi punti kmetov, katere bo Bog sam kaznoval, ker se protivijo svoji višji oblasti ter s tem nasprotujejo njegovi volji. Kar se poraza tiče, je res žalostna; — a kdo jo je zakrivil? Hetman! Krajeva vojska! Ne! Po izdaji Krečovskega se je smel oddelek, katerega je vodil Potocki, smatrati le kot prednja straža. Vstaja se sedaj gotovo razširi po vsej Ukrajini, ker je ljudstvo tam svoje-glavno in pripravljeno na boj. Ta vstaja ne bo ena prvi. Pogase jo hetman s knezom Jeremijo; moči teh še doslej nezrušljivo stope. Čim močnejši izhrubne vstaja, tem dalje in nemara za vedno potihne, ko bo enkrat pogasena. Malo vere in malo sreca bi imel človek, ki bi si drznil misliti, da bo rokovnjač v družbi z zamorskim roparjem mogel škodovati tako mogočnemu narodu. Slabo bi bilo za poljsko ljudovlado, ko bi tak prekuček mogel odločevati njeno usodo in njen obstanek. Res s preizvirljivostjo smo se podali v ta boj", je končal gospod Čarnicki. "in dasiravno so strišča prednjo-astražo, vendar mislim, da hetmani ne z mečem, ne z orožjem, marveč z biči zato to vstaja.

Ko je tako govoril, se je zdele, da govoriti ne jetnik, ne vojak po izgubljeni bitki, marveč ponosen hetman, ki si je svest zmage. Ta dušna velikost in vera v poljsko ljudovlado, je tekla, kakor balzam na namestnikove rane. Od bližu je zrila na Hmelnickega moč, torej ga je doslej vedno spremilja sreča. Gospod Čarnicki je prav govoril: Moči hetmanov stope še nezdrabljene, in za njimi je še vsa sila poljske ljudovlade, moči, pravice in volje božje. Namestnik je odšel močno potolažen in oveseljen na duši; odhajajoč se vpraša gospoda Čarnickega, če se noče pogajati s Hmelnickim za svoje osvojenje.

"Jetnik Tuhan-bej sem," odvrne gospod Štefan Čarnicki, "njemu tudi izplačam od kupnine. S tem rokovnjačem nočem imeti nič opraviti, marveč ga le rabeljnu izročam."

Zahar, ki je pomagal gospodu Škretuskemu, da je videl jetnike ter ga spremil k vozu, je tudi tolazil namestnika. "Z mladim Potockim ni bilo težavnega," je dejal, "pa s hetmanom bode težavno. Vojska se je šele začela; Bog ve, kako bo konec! Hej! naplenili so Kozaki in Tatarji poljskega blaga, toda vzeti in shraniti je drugač stvar. Ej, ti de, ne muči se, ne tuguj, ker bodes prost — pojdeš k svojim in tvoj stavi Zahar bo še ternal za teboj. V starosti je človek najhujše samemu na svetu. S hetmanom bo težavno, oj, težavno!"

Res znaga, dasiravno slavna, vendar ni še odločila stvari na korist Hmelnickemu. Mogla bi mu biti celo v škodo; zakaj lahko je videl že naprej, da veliki hetman, mačkujoč smrt svojega sina, bo še z večjo jeso planil na Zaporozje, ne zadržišči nesčesar, samo da jih prej ko mogoče zatre. Pa velikemu hetmanu ni bil kaj priljubljen knez Jeremija, česar pa v navidezni priljubnosti ni kazal. Hmelnicki je dobro vedel za vse to; zato si je tudi tako mislil, da sedaj ta mržnja prenega in gospod krakovski sedaj prvi poda knezu roko v spravo, katera mu zagotovo pomoč proslavljenega bojevnika in močne njegove vojske. S takimi združenimi močmi, pod takim poveljnikom, kakor je knez, se Hmelnicki še meriti ni smel. Sklene torej hiteti, da ob enem z novicu o porazu pri Žolitih vodah stoji na Ukrajini ter udari na hetmane poprej, nego jim bo knezova pomoč dospeti mogla.

Ni dal vojski počitka. Drugi dan po bitki se zopet dvigne ter se poda na pohod. Šel je tako uredno, da bi rekel, hetman beži. Kakor bi povodenj zazili stepi, ki drvi naprej ter jemlje še druge vode s seboj. Letel je mimo lesov, dobrav; mogil; prevažal se čez reke brez oddiha. Kozaska moč je potoma neprestano naraščala, ker so se družile k njej neprestano nove tolpe ubežnikov iz Ukrajine. Kmetje so tudi prisnali novice o hetmanih, — ki pa se niso strinjala. Eni so govorili, da knez stoji še za Dnjeprom, drugi da se je že združil s kraljevo vojsko. Vsi pa so trdili, da je Ukrajina že vse v ognju. Kmetje niso le teklji Hmelnickemu na Divja polja nasproti; še požigali so vasi in mesta, planili po svoji gospodi ter se povodov oborževali. Kraljeva vojska se je borila že dva tedna. Razsuli so Steblov; pa tudi pod Derenhoceami so bile že krvave bitke. Kozaki po mestih so bili že vsi na strani vstašev; čakali so le še povelja (gesla). Hmelnicki je računal na vse to ter hitel še toliko urneje.

Naposled je stal na pragu. Čehrin mu je odpri vrata na stežaj. Kozaska posadka je takoj prestopila k njegovemu zastavi. Razzuli so hišo Čaplinskega, pomorili peščico plemstva, ki je iskal za vjetrjem v mestu. Radostni krik, zvonenje in procesije niso ni za trenotek prenehale. Vstaja je vplivala po vsej okolici. Kar je bilo živega, pograbilo je za koso, ali sulico ter se je pridružilo Zaporozje. Neftojne tolpe prostakov so se vspavale od vseh strani v tabor. — Ž njimi vred je došlo tudi radostna in gotova novica, da je knez Jeremija sicer objabil pomoč hetmanom, vendar pa se ž njimi še ni zdržal.

Hmelnicki si je oddahnil.

Odrine brez odlašanja in gre sredi vstaje, po bojev in ognju. Pričemu so bili požari in trupa. Češ je kakor lava, ugonabljujoč vse po poti. Kraj je pred njim vstajal (pristopal k ustašem) za njim pa pustoiš. Šel je kakor zmagoval, kakor zmaj v legendi. Pod njegovimi krokosi je brizgal kri, od njegovega dihanja vnenal se je požar. Svojo glavno moč je imel zbrano v Cerkasu. Naprej je poslal samo Tatarje in divjega Krivonosa, ki so naleteli na hetmane pod Korsunom ter brez odloga planili nanje. Drago so plačali svojo dramost. Odbiti, razpršeni, deloma pomandranji, so platio pogbenlli.

(Dalje prihodnjič.)

Deseti brat.

ROMAN.

Spisal Josip Jurčič.

(Nadaljevanje.)

Pa morda si delam še preveč spanja. Odgovorila mi ni namreč še nič. Ni imela časa.

Kakor nagaja usoda človeku od rojstva do groba, tudi meni ni priznala, kar je prednja straža. Vstaja se sedaj gotovo razširi po vsej Ukrajini, ker je ljudstvo tam svoje-glavno in pripravljeno na boj. Ta vstaja ne bo ena prvi. Pogase jo hetman s knezom Jeremijo;

je dejal gospod Čarnicki, "ona ima v sebi nestripljivo moč. Dosej je še ni zmagala nobena sila, ne zlonjijo je tudi punti kmetov, katere bo Bog sam kaznoval, ker se protivijo svoji višji oblasti ter s tem nasprotujejo njegovi volji. Kar se poraza tiče, je res žalostna; — a kdo jo je zakrivil? Hetman! Krajeva vojska! Ne! Po izdaji Krečovskega se je smel oddelek, katerega je vodil Potocki, smatrati le kot prednja straža.

Vstaja se sedaj gotovo razširi po vsej Ukrajini,

potrpljenje je boljše kot medna hruška, boljše kot vsa maxila in zdravila, kar jih premoreta konjerka in zdravnik Venečelj. Da je ta beseda desete brata res vredna, da jo imenujemo modro, dokazuje gotova resnica, da se je Franceljnov potrpljenje končalo z ženitovanjem. In povej nam kdo bolj vesel konec dolgih pričakanj, bojazni in neprilik!

Komaj so bili v cerkvi odprli "alelujo" v spomin, da je vstal Odršenik iz groba, se je pelal v Obrhku druga aleluja v znamenje, da se mladi Dražar ženi in obhaja svatovščino.

Dražarjeva hiša, ki je doživelva

to veselje, res ni bila vredna enake časti kakor je svatovanje, zato pa vsej pravici jo je deseti brat primerjal stari, suhi in grbavi ženici, ki se samo še ob drevo-vi palici drži, popokci in vendar ne more umreti, ampak zavidno gleda na mlajše svojega spola, ki imajo glajše lice in še vse zobe v celjustih. Ta primera se je nanašala na leseno raztrgan ostenje, črivo brunovje in streho lesene Dražarjeve hiše. Veči ljudje so si pravili v Obrhku, da bi bila Franceljnova mati, stara togotna Dražarka, ki je mad anškimi pasjimi dnevi zaspustila Obrhek in šla gledat Boga od oblike do oblike, kaj lahko popravila svojo domačijo, zlasti ker so bile dražarske njive najboljše v obrškem polju, ko ne bi bila ženica imela priskutne navade, potrošiti vsak beli žganec za žganje in bel kruh. Znano jim je bilo, da se je ranjca te malo ženske navade navzela od svojega filialj spieb ahtehnom dtek — moža, ki se je bil s to božjo pijačo seznanil v mladih letih pri brambovskih vojakih ob francoskem času. Obrake sosedne, ki so bile tako ljubezne, da so jo včas oblike in črke vlekle, bi ji bile še dale odvezo za to slobost; ali to, da dela dolgove in ne mali, kaj bo pustila sinu Franceljnu, to je bilo v njih očeh najhujše.

Nobeden izmed njih ni hotel zasoltiti očesa, ko so lani pokončevali sosed. Brž potlej se je slišalo, da bo poglaviti upnik Miha izpodb Gaja, prodal Dražarijo, ker mu Francelj, novi gospodar,

nisi mogel plačati, ar je imel Miha terjati. Potlej se je pa dejalo da je dolg plačan, pismo je bilo na-rejeno, Francelj s Krivečevim hčerjom oklican in zdaj je bilo pirovanje. Napravljen smo imeli kolče kvant, kako so Obranke ugibale, kaj je dobil mladi sosed denar, ali ker so manj imenitne, nočemo ž njimi dolgočasiti častnih bračev.

Vprašal bo morda, kaj zdaj mislim.

Najprej storil sem veliko stojno, nazaj mi pač ni več mogoče. Izkušal bom toliko čuvati sebe, svoje oči in sreč, da bode ostanala skrivnost samo moja in njenega. Ali nčiti se hočem iz vseh moči. Morda mi bosta glava in pridost, ki sta me spravili že do stopinje. Naenkrat v enem skoku sem se predrugačil.

Najprej storil sem veliko stojno, nazaj mi pač ni več mogoče. Izkušal bom toliko čuvati sebe, svoje oči in sreč, da bode ostanala skrivnost samo moja in njenega. Ali nčiti se hočem iz vseh moči. Morda mi bosta glava in pridost, ki sta me spravili že do stopinje. Naenkrat v enem skoku sem se predrugačil.

Zahar je bila v hiši lepa družina ljudi! Če rečem, da so jim godeci godli, se razume že samo po sebi, da so bili vse veseli in židane volje, zakaj godeci in mala nebesa — to sta pravemu Slovenscu dva pojma, ki ju ne more vselej naravnost ločiti.

Zenin in nevesta, vsa v veselju, sta sedela za mizo, upehana od plesa. Kriveč in Krivečka sta bila tako dobre volje, da že od svatej svatovščine semkaj ne tako. Zlasti je bila mati, dasir